

uvajanje kategorije avtopoetičnega sistema kot sistema, ki vzpostavlja in ohranja samega sebe, ne nastopa kot nekaj samo po sebi umevnega. Čeprav se zdi, da je prepričanje o njegovi hevristični in eksplorativni znanstveni moči preplavilo celo vrsto znanstvenih disciplin. V zvezi s tem naj omenimo samo eno izmed številnih, za filozofsko razmišljanje vsekakor tipičnih dilem, ki spremljajo vsebino tega pojma. V pričujočem zborniku nanjo opozarja H. Radermacher. Semantika pojma avtopoetičnosti se v širšem filozofskem razmisleku neposredno nanaša na kategorijo *causa sui* na eni in kategorijo emanacije na drugi strani. Če sta torej tako *causa sui* kot tudi emanacija tista pojma, ki »obkrožata« eksplikandum avtopoetičnosti, pa za oba velja, za kar je med drugim že opozarjal Kant, da vodita v metafiziko in teologizacijo mišljenja. Logično se zato zastavlja vprašanje, ali je na splošni spoznavnoteoretski ravni sploh mogoče govoriti o deteologizaciji koncepta avtopoetičnosti. Odgovor na to in celo vrsto drugih vprašanj, povezanih z idejo avtopoetičnosti, pa naj gre za konstruktivistični model (znanstvenega) opazovanja, konotativnost in denotativnost znanstvene komunikacije, je v avtorskih prispevkih prvih dveh delov zbornika.

Luhmannova sistemska teorija družbe je najbolj elaborirana oblika uporabe ideje avtopoetičnosti v družbenih znanostih. Zato ni prav nič presenetljivo, da so praktično vsi prispevki avtorjev v zadnjem tematskem sklopu zbornika (W. L. Buehla, H. Pfuetzta, W. Beermanna, J. Gerhardsa in drugih) posvečeni obravnavi različnih vidikov ideje avtopoetičnosti pri Luhmannu. Njihov skupni imenovalec je, da z dokajšnjo mero dvoma gledajo že na samo možnost uporabe kategorije avtopoetičnosti pri pojasnjevanju splošnega sistema družbe. V tej oceni prednjači že znani kritik teorije avtopoetičnega družbenega sistema W. L. Buehl. Opozarja ne le na znanstvenometodološke, temveč tudi praktičnopolitične omejitve avtopoetičnega modela družbenega sistema. Tako naj bi tu šlo zgolj za prenos miselnega modela iz biokibernetike na sociokibernetiko. Vendar ta prenos brez metodološke premostitve kibernetike (njene formalizacije) ni mogoče. Zato naj bi po Buehlu dokaj neutemeljene analogije in gole pojmovne substitucije v teoriji avtopoetičnih družbenih sistemov

vodile k nesprejemljivim socioontološkim teoretskim spekulacijam.

Predhodno poudarjena kritika ideje avtopoetičnosti v sistemske družbeni teoriji je mejni primer. Zdi se, da v celotnem horizontu kritičnih pripomb na račun Luhmannovih sistemsko-teoretskih izpeljav (binarni kod, dvojna kontingenca itd.) predstavlja (za nas nesprejemljiv) ideološki tip zavračanja teorije avtopoetičnih družbenih sistemov. Končna ocena o tem je seveda prepuščena bralcem, če so le pripravljeni poseči tudi po tovrstnem branju, ki je tudi našim družboslovnim krogom vse premalo poznano.

Franc Mali

FRANC GRAD

Novi volilni sistem z volilno zakonodajo

(Izdal Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 1992)

Novi volilni sistem z volilno zakonodajo, delo uveljavljenega pravnega strokovnjaka za problematiko volilnega sistema, obsega 188 strani in je poleg Predgovora in Uvoda, razdeljeno v pet poglavij. Prvo obravnava Značilnosti in pomen volitev v sodobnih političnih sistemih, drugo Volilni sistem, tretje Volilni postopek, četrto Volitve članov državnega sveta, peto Volitve predsednika Republike. Delo vključuje tudi tri zakone: zakon o volitvah v državni zbor, zakon o državnem svetu, zakon o volitvah predsednika republike. Delo nosi pečat dveh pomenljivih razsežnosti: a) ne le teoretične, ampak tudi družbene aktualnosti in b) pravne natančnosti in pravne razlage volilne problematike.

Volilni sistemi v številnih evropskih državah so bili – glede na dolgo dobo uveljavljanja predstavniške demokracije – deležni v tujini poglobljenih razlag in pravnih osvetlitev. Iz znanih razlogov, mislim predvsem

na volilni sistem »revolucionarne diktature proletariata« in kasnejšo uvedbo volilnega sistema delegatskega izvora, pri nas doslej ni bilo del, ki bi bila posvečena volilnemu sistemu tekmovalne večstrankarske demokracije. Tako ni pretirano, če trdim, da ima Gradovo delo primese pionirskega podjetja. Avtor v krajši razlagi, a dobro izbirajoč bistvene prvine, pokaže na zgodovino volilnega sistema pri nas in s tem tudi opozori na teoretični in praktični lom med starim filtersko delegatskim in novim volilno strankarskim sistemom.

V slovenski politični in strokovni javnosti so se v zadnjem obdobju kresale številne dileme o novi slovenski volilni zakonodaji. Zlasti nekateri politični dejavniki v Sloveniji se niso zavedali vseh skrajnih posledic takšne ali drugačne volilne zakonodaje. Gradova knjiga pravno bistri te dileme, zlasti še s pojasnjevanjem vpliva načina razdelitve mandatov na delovanje političnega sistema. Dobro poznavanje posledic uvedbe večinskega volilnega sistema, proporcionalnega volilnega sistema ter njunih izvedenk in izpeljank, vsekakor omogoča tudi vrednotenje globalnega političnega sistema. Gradova knjiga je v tem pogledu pomembna ne le glede volilne zakonodaje s stališča de lege lata, ampak vidika de lege ferenda.

Če upoštevamo dejstvo, da je bila avtorjeva znanstvena ambicija opredeljena in zamejena že v naslovu knjige (Novi volilni sistem), je razumljivo, da je velik del knjige postopkovno obarvan. S tem ne želim trditi, da se avtor usmerja samo na formalnopravni teren, saj svoje pravno videnje volilne problematike, vsaj na nekaterih mestih, dopolnjuje tudi s členitvijo političnega okolja, ki narekuje takšno ali drugačno volilno zakonodajo. In dalje: Gradova knjiga nam pokaže, da je demokracija, zlasti še volilna, tudi procedura, da demokratičnih volitev ni brez spoštovanja legalno in legitimno sprejete natančne volilne zakonodaje. Dosledno spoštovanje proceduralnih pravil, od načinov in tehnike kandidiranja, način glasovanja, organizacije volitev, evidence volilne pravice, varstva volilne pravice, glasovanja, ugotavljanja volilnih izidov (in vsaj temu dr. Grad posveča upravičeno veliko pravno pozornost), še kako zaznamuje zrelost določene družbene skupnosti.

Bržčas je avtorju dr. Gradu relativno kra-

tek čas za pripravo te knjige onemogočil še celovitejšo in še bolj poglobljeno predstavitev vprašanj, ki se jih loteva. Vendar knjiga, tudi takšna kot je, gotovo ni samo v funkciji uporabnostnega trenutka. Je tudi podlaga in izhodišče za širše in še bolj celovito delo o volilnih sistemih v svetu in pri nas.

Last but not least: ob recenziji Gradove knjige je mogoče trditi, da avtor uspešno nadaljuje izročilo slovenske pravne misli o volilnem sistemu, od L. Pitamica, G. Kušaja, M. Šnuderla, prek M. Stroblove, I. Kristjana, C. Ribičiča. Ne bi bilo slabo, (videant consules slovenske politologije), da bi Gradova uspešna pravna študija dobila svoj odmev v politološki analizi volilnega procesa in političnih strank.

Boštjan Markič

GIANFRANCO PASQUINO

Come eleggere il governo

(izšlo pri založbi Anabasi Spa, Milano 1992)

Delo Gianfranca Pasquina Kako izvoliti vlado izraža značilnosti avtorja: a) razgledanega in prodornega italijanskega znanstvenika političnih ved, ki se je uveljavil s številnimi politološkimi knjigami in razpravami ter b) vsaj do neke mere tudi osebnosti, ki se je uveljavila tudi v politiki, saj je bil G. Pasquino od leta 1983 do 1992 senator v italijanskem parlamentu. Italijanski politični sistem je že dolgo v krizi in kljub številnim predlogom do korenitih in globljih sprememb političnega sistema ne pride. G. Pasquino sodi med tiste avtorje, ki z lucidno politološko členitvijo in obdarjen (ali pa delno morda tudi obremenjen?) z dejstvom, da so njegove analize tudi »inside story«, že vrsto let ponuja v razmislek konkretne systemsko institucionalne izpeljanke, ki naj bi spremenile italijanski politični sistem.

Knjigo Kako izvoliti vlado (obsega 121 strani) je pisec razdelil v posebej napisan Uvod ter v poglavja: Kakšna izvršna oblast;